

Kanttekening bij een belangrijke aanwinst:

Dürer's 'Hieronymus bij de wilg'

Op verschillende plaatsen zijn er in dit voorjaar in de zalen van het Museum toevoegingen aan de collecties te zien. Het is onmogelijk deze hier in het kort de revue te laten passeren, slechts voor één enkele wordt hier een uitzondering gemaakt: in de eerste plaats om de lezer op te wekken tot een bezoek en in de tweede plaats om ook hen die geen gelegenheid zullen vinden om het Museum te bezoeken op de hoogte te houden van zijn activiteit.

Nadat het Prentenkabinet in de eerste maanden van het jaar zijn aanwinsten uit 1963 had getoond – een zeer bont geheel dat moeilijk in enkele zinnen te omschrijven valt – is nu de beurt aan een meer exceptionele verrijking van deze verzameling: Dürer's Hieronymus bij de wilg, een droge naald prent uit het jaar 1512. Deze prent is een grote zeldzaamheid in het Dürer-werk. In goede exemplaren komt zij maar in enkele grote verzamelingen voor en het werd altijd als een gemis gevoeld dat het Amsterdamse Prentenkabinet met zijn zo belangrijk Dürer-bezit hier niet toe gerekend kon worden. (afb. omslag)

Nu het dan thans toch eindelijk gelukt is om deze prent te verwerven leek het vanzelfsprekend deze gelegenheid aan te grijpen om deze aanwinst te midden van een fraaie keuze uit Dürer's gravures

en houtsneden te laten zien. Zo was dan van 10 april af in de tentoonstellingszalen van het Kabinet het grafische werk van Dürer van zijn vroegste prenten tot aan de portret-gravures uit zijn laatste levensjaren voorzien van een goed beredeneerde catalogus tentoongesteld.

Bij een rondgang zal het U zijn opgevallen, hoeveel fraaie drukken het Kabinet bezit en niet alleen fraaie, dus zeldzaam voorkomende drukken, maar ook enkele unica, dus drukken die in geen andere verzameling zo te vinden zijn.

Het komt weinig voor dat men van een kunstenaar kan zeggen dat men hem het best leert kennen door het zien van zijn grafisch werk. Bij Dürer is dit beslist het geval. Zijn instrumenten waren voor alles de tekenstift, de graveerburijn en de guts. Erasmus heeft hem in een van zijn geschriften reeds als graficus geprezen. Hij noemde hem de Apelles van het zwart en wit. Dürer heeft ook zelf in zijn latere jaren gevoeld dat zijn eigenlijke kracht ('Gewalt', zoals hij het zelf noemde) op dit gebied lag. Hoort U maar wat hij in 1509 aan de Frankforter koopman Jacob Heller schreef, voor wie hij zo lang bezig was aan het beroemde altaar voor de Dominicaner-kerk: 'Darum will ich meines Stechens abwarten. Und hätte ichs bishero gethan, so wollte ich af den

heitigen Tag 1000 fl. reicher sein' (Vanaf nu wil ik mij concentreren op het graveren. Als ik dit altijd had gedaan dan zou ik thans f 1000 rijker zijn geweest). Dit zijn niet alleen woorden van spijt maar men hoort er uit dat het grafische werk Dürer zoveel gemakkelijker afging. Hij voelde zich op dit terrein heer en meester, vrij om te maken wat hij wilde en vooral vrij om zijn tijdgenoten de nieuwe dingen bij te brengen waar hij vol van was. Immers Dürer was een echt Renaissance-mens, iemand die voor alles open stond en die, wat ook blijkt uit zijn dagboek van zijn Nederlandse reis, ook gaarne uit alles zijn voordeel trok.

Hij was de eerste kunstenaar die ten volle begreep dat met de grafiek evenveel gezegd kon worden als men het schilderij en zelfs als het 'ein verständiger geübter Künstler in grober bauerischen Gestalt' was dan kan 'sein grossen Gwalt und Kunst mehr erzeigen in geringen Dingen dann Mancher seinem grossen Werk Daraus kummt, dasz Manicher etwas mit der Federn in ein Tag auf ein halben Bogen Papiers reisst oder mit sein Eiselein etwas in ein klein Hölzlein versticht, das würd Kunstlicher und besser dann eins Andern grosses Werk' (dat betekent dat menigeen die in een dag iets met de pen op een half vel papier schetst of met zijn houtsneemesje uit een klein blok steekt een artistieker en beter resultaat bereikt dan een ander in zijn schilderwerk).

Deze woorden uit Dürer's boek over de proporties van het menselijk lichaam raken de kern van zijn verhouding tot de kunst. Dürer dacht en concipieerde in lijn en daarom bleef hij ook in zijn schilderijen een graficus.

Hier komt nog bij dat hij in de grafiek zijn eigen inventies kon verspreiden en dat hij, die zich in Italië een groot heer voelde, op dit gebied niet op een opdrachtgever hoefde te wachten naar wiens wensen hij zich bovendien zou moeten plooiën. Dürer's voorstellingswereld is een eigen wereld die in heel veel opzichten afwijkt van die van de tijdgenoten.

K. G. B.